

SPRAVODAJ OBCE LIPTOVSKÝ PETER

ROČNÍK XII.

JÚN 2017

Leto zatiaľ praje veľkým aj malým akciám

Leto už tradične praje cestárom, ktorí sa tento raz pustili do opravy miestnej komunikácie vedúcej od hlavnej autobusovej zastávky až po novú výstavbu rodinných domov vrátane odbočky na sídlisko. Ako nám povedala starostka Anna Papajová, prípravy na túto ob-

• „Nielen vodiči zo sídliska budú musieť strpieť rekonštrukčné práce.“

novu boli dlhé a zložité, no tohto roku sa im podarilo ich dotiahnuť do konca. Výberové konanie na dodávateľa vyhrala firma EUROVIA SK, a. s. Košice. Súčasne s ňou sa obecnému úradu podarilo vysúťažiť aj slušnú cenu. Namiesto odhadovaných projektových 190 tisíc celá oprava bude stáť približne 115 tisíc eur s tým, že práce na komunikácii nebudú trvať dlhšie ako 60 dní. Cestári položia nový asfalt a za odbočkou na sídlisko dokončia chodník. Na začiatku sídliska (pri trafostanici) pribudne aj úprava parkovacích miest.

V súčasnosti sa v Liptovskom Petre koná príprava – súťaž na výstavbu garáží, ktoré sme v našom Spravodaji už dlhšie avizovali. Len pripomenieme, že dve garáže bude stavať obec, ostatné súkromné osoby a že v prvom kole tohto roku sa ich plánuje vybudovať 16. Podľa odhadu starostky, sa garáže začnú stavať v júli

2017. Obecný úrad sa tohto roku venuje aj menším akciám. Na križovatkách sa vyklčovali prerastené kríky, ktoré bránili vodičom vo výhľade pri vstupe na hlavnú cestu a prázdny trojuholník sa znovu vysadil tento raz nízkou zeleňou. Pracovníci obecného úradu sa tiež zaoberajú myšlienkou, ako vy-

riešiť problém parkovacích miest aj v iných častiach Liptovského Petra. V zime chcú napríklad začať s projekčným zabezpečením ciest, chodníkov a parkovacích miest v okolí bytoviek 11 až 14, 240 až 243 a tiež v areáli bytoviek 1 až 10, čo je vízia budúceho a ďalších rokov.

Hra bola o našom pohľade na svet

f*ACTOR má za sebou druhú divadelnú sezónu a bola úplne iná ako tá prvá. Od septembra sme plánovali skúšať novú inscenáciu 345, ale až v decembri sme mali poslednú reprízu Obce roka. Hrali sme skoro každý víkend – v Zlatých Moravciach, Lipt. Sielnici, Belej-Dulice... Ešte pred tromi týždňami sme boli s Obcou roka v Prešove. Takže cestovania bolo naozaj veľa, a novú inscenáciu sme začali skúšať až v januári. Už 18. marca mala hra premiéru. Treba povedať, že táto inscenácia bola absolútne odlišná od Obce roka. Nešlo o ľahkú komédiu z dedinského prostredia, ale o dosť drsný

obraz dnešnej doby - z nášho pohľadu. Osobne som veľmi rád, že domáce - petranské publikum neurobilo škandál z množstva vulgarizmov, ktoré sme v predstavení použili. Dovolím si povedať, že predstavenie malo na domácej pôde úspech a do petranského kultúráku sme priniesli novší divadelný prejav, formu i spracovanie. S novou hrou sme postúpili z regionálnej prehliadky amatérskeho divadla na krajskú v Martine, kde porota udelila len prvé miesto. Ostatné miesta akoby neexistovali alebo neboli potrebné - čo v amatérskom divadle neplatí. Každé ocenenie sa ráta a je

motiváciou. Prvé a jediné miesto získala inscenácia zo Žiliny, ktorá by mohla byť aktuálna a atraktívna možno pred 25 rokmi, ale názor poroty je názor poroty... Veľkým martinským pozitívom bol ohlas publika a ostatných divadelníkov, čo si ceníme asi najviac, rovnako ako možnosť zahrať si v priestoroch Slovenského komorného divadla.

Z môjho pohľadu, by som povedal, že do Lipt. Petra sme priniesli veľmi moderné divadlo, samozrejme aj medzi amatérskych divadelníkov v Liptove. Vytvorili sme tragikomické predstavenie o našich názoroch a pohľadoch na naše

okolie a ten kus z našej úprimnosti, ktorú sme do hry vložili, ju pre nás robí ešte cennejším. Čo prinesie nová sezóna netušíme, ale znova sa budeme pokúšať o niečo nové, aktuálne a mladé, v modernej odvážnej forme. Pomaľo sa nám rodí aj logo divadla, to ma tiež teší.

Na jeseň by sme sa mali zúčastniť festivalu v Tlmačoch, reprízovať predstavenie 345 v Ružomberku a určite aj v Lipt. Petre. Život ide ďalej aj bez prvých miest a iných ocenení.

Je to super, lebo to najpodstatnejšie pre mňa stále zostáva to, akí skvelí ľudia tvoria f*ACTOR a ako dokážu žiť i mimo divadelného diania. Nič podstatnejšie pre mňa nie je.

Michal Tomasy

Pochovávanie basy je najrozšírenejšia zábava na Slovensku. Ňou sa končia fašiangy, ktoré symbolizujú všetko, čo nie je každodenný život. Je to čas roztopaše, zábavy, dobrého jedla a pitia. Basa sa symbolicky pochováva deň pred Popolcovou stredou. Kedysi fašiangové obchádzky a zábavy vrcholili na spoločnej veselici v krčme, kde sa z naturálií pozbieraných v celej dedine vystrojila hostina spojená s bujarou tancovačkou. Podobne to bolo tohto roku aj v našom kultúrnom dome, basu sme však nemali a tak sme pochovali gitaru.

Festival detskej radosti

Na peterskom futbalovom ihrisku sme 3. júna oslávili Medzinárodný deň detí. V tento deň pripravil obecný úrad pre naše deťúrence množstvo súťaží, vystúpenia hasičov, vozenie na motorkách, nafukovacie hrady atď. Pre účastníkov bol pripravený guláš, opekané mäso, kofola i vína. A veru to potrebovali, lebo nálada tohto slnečného dňa bola vynikajúca a podujatie sa nedalo rozpustiť ani do večera. Deťom, na rozdiel od hasičskej peny, ktorá sa v tejto teplote nechcela vytvoriť, nevedil horúci deň a tak zlatým klincom programu sa

tento raz stalo sprchovanie pod hasičskou hadicou. Z tohto festivalu detskej radosti odchádzali mokré a šťastné domov. „O deťoch sa nedá nič povedať, deti možno len milovať,“ povedal náš rodák, fotograf Martin Martinček v elegii, ktorú napísal po tragédii svojej rodiny. Asi mal pravdu, lebo pripomenúť, či oslavovať MDD môže stále len malá časť sveta. Pri záberoch skrvavených telíčok vyhrabaných z ruín Alepa Mosulu človek stratí reč a iba nemo pozerá, lebo na to sa skutočne nedá nič povedať, nie to ešte oslavovať.

• Z peny napokon nebolo nič, ale radosť v horúcom dni spôsobila aj hadica s obyčajnou vodou

Manželom, len keď ste dievčaťu postavili máj

V sobotu 3. júna popoludní sme dievčencom v obci stavali máj. Ako je dobrým zvykom, sprievodu a jeho vztyčenia sa ujali naši dobrovoľní hasiči a hasičky, ktorí v tejto obnovennej tradícii už majú prax, lebo nie je to celkom jednoduché. Najmä keď fúka silný vietor, chlapci majú čo robiť, aby ho dostali do zvislej polohy a nespadol im. Pochopiteľne, nechýbala dobrá nálada, ktorá k takejto oslave patrí, aj pesnička sa našla i kališok sa objavil. Predvečer prvého mája sa najmä na slovenskom vidieku združujú mladí muži, ktorí sa v krojoch a s muzikou vydávajú po obci za

mladý stromček, najčastejšie smrekový, jedľový alebo brezový, ktorý mal symbolický význam. Tradícia stavania mája patrí do okruhu „pohanských“ sviatkov a počas roku do obdobia, keď prírodné sily sú na vzostupe a dosahujú svoj vrchol. Je to jeden zo sviatkov plodnosti a preto majú sexuálny podtón. Takmer u všetkých národov bolo zvykom nosiť máje na začiatku jari alebo leta v slávnostnom sprievode po dedine za spevu starodávnych obradných piesní ospevujúcich tvorivú silu prírody a pri tanci, ktorý vyjadruje radosť zo života. Často sa máje rôzne

mladými dievčatami - najmä za svojimi milými, ktoré sú súce na vydaj. Tí muži, ktorí už do chomúta vošli, ochotne slobodným kamarátom asistujú. Nebolo tomu však vždy tak, že sa mladé ozdobené stromčeky vztyčovali na drevenom kmeni iba v predvečer 1. mája. Podľa etnológov sa máje na našom území stavali hneď počas niekoľkých dátumov. Okrem 1. mája, aj na Turíce a na Jána, kedy sa pálili aj jánske vetry. Ich stavenie nemá presný dátum. Samotný máj je pôvodne

ozdobovali, najmä pestrými stužkami, farebnými papiermi

Máte doma staré fotografie?

Kniha Dejiny obce Liptovský Peter má už viac ako desať rokov. Obec sa pri tejto príležitosti rozhodla požiadať autora Petra Víteka o nové vydanie. Nie, dejiny nestarnú a spomenutá kniha platí, avšak vždy sa objavujú nové fakty, vždy ich možno obohatiť o nové skutočnosti, o nový pohľad. Obecný úrad sa preto rozhodol požiadať občanov, aby siahli po rodinných fotoalbumoch a priniesli fotografie svojich ro-

dičov, starých rodičov, možno neexistujúcich peterských stávieb, významných udalostí, či obrázky z obyčajného života. Fotografie sa na obecnom úrade preskenujú a vrátia majiteľom. Samozrejme, vítané bude aj sprievodné slovo, koho alebo čo fotografia zobrazuje. Urobme to pre seba, lebo naša obec bude mať iba taký význam, aký jej pripíšeme. Nik iný to za nás neurobí a tento náš historický odkaz zostane aj našim deťom.

Jaskyne a krasové javy v okolí Liptovského Petra

Za pozoruhodnými miestami sú ľudia často ochotní precestovať desaťtisíce kilometrov. Neraz pritom nepoznajú ani svoje bezprostredné okolie, ktoré ponúka krásne i záhadné miesta. Záhady sa dajú nájsť aj hneď za domom, napríklad v hájoch, v poliach za diaľnicou, západne od Liptovského Petra. Tu, na mieste zvanom Celiny sa nachádzajú štyri veľké hlboké javy, ktoré vyzerajú akoby sa tu zem pre-

klín, čo sa napokon prejaví ako typické poklesnutie terénu. Najväčší závrť na Celinách má hĺbku 4 m a priemer 21 m. V ňom sa bez stopy stráca malý prameň. Ten vymoká z bažinatých mokradí vyššie, len asi 100 m severozápadne od svojho ponoru. Tento malý systém vyvieračky a ponoru predstavuje azda to najmenej aktívne povodie v strednej Európe. Výdatnosť prameňa je 0,09 litra za sekundu. Aj keď sa

šich štvrtohorách zhruba pred 2,5 miliónom rokov. Pod touto vrstvou usadenín sa nachádzajú staršie druhohorné vápencové vrstvy tzv. dachsteinského dolomitu z obdobia vrchného triasu. Vtedy ešte neboli Tatry a naše územie pokrývalo teplé more. Dolomit je vlastne usadeninou odumretých zvyškov rastlín a živočíchov na jeho dne. Nachádzame ho aj v neďalekej hradskej hore nad hradom a môžeme ho vidieť aj v svahu pod peterským cintorínom pri Belej alebo v Podturni pod diaľničným mostom. Pri bližšom pohľade v ňom nájdeme drobné špirály po ulitníkoch alebo zvyšky dávnych koralov, húb a rias. V nevysokom brale, na ktorom stojí hrádocký hrad, sa nachádza 37 m dlhá Hrádcká jaskyňa, ktorú v dolomite utvorili vody Belej. Jaskyňu v minulosti preskúmali početné chlapčenské výpravy a speleológovia. Hrádcká jaskyňa nie je významná, no jej existencia svedčí o tom, že za vhodných podmienok dokáže voda i v dachsteinskom dolomite vytvárať podzemné dutiny.

Na ponore potôčika v závrtoch pri Liptovskom Petre je zaujímavé to, že doteraz sa jaskyniarom nepodarilo objaviť miesto, kde voda opäť vyviera na povrch. Je možné, že preniká hlboko do štrkových vrstiev a presakuje rovno do Váhu. Podľa geologičky Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva M. Orvošovej, sa pod závrťmi určite nachádza jaskyňa. S najväčšou pravdepodobnosťou je však veľmi úzka a zablatená, pretože potok so sebou splavuje aj zeminu, ktorá sa v pod-

zemí zvykne usádzať. Jaskyňa by sa tu musela doslova vykopávať pričom sa nedá odhadnúť, ako hlboko leží nejaký väčší a hlavne bezpečný voľný priestor. Koncom 90. rokov minulého storočia sa tu jaskyniari z Demänovskej doliny pokúsili vykopať sondu, no mokré blato a neustály vodný tok im sťažoval prácu, až napokon celú sondu zaniesla hliina. Po tohoročných májových záplavách sa na južnej strane dna závrťu vytvorila nová prepadlina. Pravdepodobne voda nestihala odtekať a jama sa naplnila vodou. Tlak nahromadenej vody spôsobil, že si našla iné miesto odtoku. Lokalita je evidovaná v Národnej databáze jaskýň SR pod reg. č. 6035 ako speleologický objekt a na okolité pomery nevhodný prípad tzv. planinového krasu, aký sa nachádza napríklad pri Važci, na Ohništi, Muránskej planine alebo v Slovenskom krase.

PhD. Peter Laučík

padla. Do jednej z nich dokonca vteká malý potôčik, ktorý sa stráca nevedno kde.

V prípade jám na Celinách nejde o dielo človeka, ale o takzvané krasové javy, alebo ľudovo povedané „závrty“. Sú znakom, že v podzemí voda rozpúšťa vápenc a vznikajú tu voľné priestory, teda jaskyne. Závrty sú typickými povrchovými formami krasového reliéfu. Bývajú rôzneho tvaru, napríklad lievikovité, kotlovité, miskovité, či studňovité. Podľa tvaru možno určiť, akým spôsobom vznikli. Strmšie sú následkom prepadnutia stropu podzemnej dutiny, plynúce vznikajú rozpúšťaním spodných vrstiev vápenca vodou a postupným sadaním vyšších vrstiev. Lievikovité a kotlovité závrty, ako v prípade závrťov na Celinách, vznikajú intenzívnym splavovaním hliny z povrchu vodou do rozpúšťaných vápencových pu-

nám takýto prietok môže zdať na prvý pohľad malý, za rok tadeto pretečú bezmála tri milióny litrov vody. Ďalšie tri závrty ležiace západne majú priemer od 7 do 11 metrov a spolu vytvárajú líniu, ktorá kopíruje sústavu podzemných porúch. Závrty sa nachádzajú v miestach pre jaskyňu pomerne netypických. Na okolitých poliach nachádzame skôr kremene, žuly, či pieskovcové bridlice, teda materiály, v ktorých jaskyne nevznikajú a ktoré sem z Tatier doniesol topiaci sa ľadovec a vody Belej v star-

Hlavná cena putovala do Liptovského Petra

Václav Papež z Liptovského Petra sa stal víťazom III. ročníka literárnej súťaže mladých začínajúcich autorov KongenScript, ktorí už tradične vypisujú Art Šúdio a Kongen Fest. Hlavnú cenu v kategórii poézia si (v zastúpení) prevzal 27. mája z rúk primátora Branislava Trégera v priestoroch hrádockého F-klubu za zásluženého, ale aj žiarlivého potlesku päťdesiatky ďalších zú-

častnených. Václav Papež študoval odbor UAP, Slovenčinu a fyziku na Univerzite Mateja Bela. Ako mnoho mladých ľudí v Liptove, momentálne sa venuje hľadaniu samého seba. Nie je tajomstvom, že za „svojou“ kultúrou chodí do mikulášskej Diery do sveta, pred ktorou môžeme často nájsť jeho bicykel. Svoje básne zverejňuje na blogu SME a prózu zasa na blogu Denníka N, kde jeho

výtvary nachádzajú pomerne slušné ohlasy.

Je veľkým milovníkom prírody, o čom zasa vypovedá jeho facebooková stránka, ktorú čiastočne zdieľa s priateľkou Marikou Smoroňovou, autorkou básnickej zbierky s názvom Asi zo mňa nikdy nebude sex-bomba. V treťom ročníku zvíťazil, pretože ako jediný mal odvahu napísať básň voľným veršom.

Do ... (-le?)

Keď si dole, nemáš kde spadnúť
"Krásne" tam žblnkajú vlnky
Vraj studnica múdrosti
studená, modrá
Rozvlníš to more
poskladáš z neho rebrík
dohora
k vedru
Opustíš studňu
a keď budeš smädny
spustíš ho dole
a naberieš si minulosť
Či?

Enviro

V Mariánskej priekope
našli plechovku od piva
A my separujeme:
sklenené raňajky
papierový obed
večera z plastu
a cez víkend raňajky na obed
Ekonomov platíme
za komunálny odhad
večného rastu
My sme raz tu
potom vynesieme deti
Každý deň ich veľké auto
pozbiera
na niektoré čaká slušná
kariéra
10 000 metrov pod hladinou
v Mariánskej plechovke
našli priekopu do cliva.

Súvislosti

Máš v oku triesku z veľkého tresku
a prvé rožky piekli anjeli
Centrálka má nulový úrok
no len tie byty trochu
zdraželi.

Bola tma,

krásny pocit, ísť na Kriváň a nevidieť ho. Najlepšia kompozícia pre výstup. Ak gýč, jedine v tme, vtedy má cudne skryté svoje hanebné kontúry... Človek by povedal, že na jeden deň je prechádzka do Lidlu a meditácia nadľudskou malosťou až-až, tejto zásady som sa držal, a preto som umiestnil svoj zážitok až za polnočnú psychickú bariéru. Uznajte, dva príspevky v jeden deň... Aj grafoman má svoju úctu. Relatívne malý rozsah strohého pred polnočného času. Moje vnútro uchvátil prenikavý emocionálny oheň. Vášeň. Libido. Seberealizačnoanarchistický pud využitia posledných minút bdelosti. Duško zdvihol telefón. Dnes nepijeme akostné odrodové, nuž, asi mu nebudem môcť predčítať výstižné pasáže mojej niekdajšej diplomovej práce. Idúť vraj na hory! Aké to potešenie pre moju čerstvo zakúpenú kolennú bandáž! Privrel som sa, priznávam. Bola tma, krásny pocit, ísť na Kriváň a nevidieť ho. Najlepšia kompozícia pre výstup. Ak gýč, jedine v tme, vtedy má cudne skryté svoje hanebné kontúry. Nasadil som tempo rytmickej meditácie a stratil sa v tme, na extroverta pochybná praktika. Nuž som zastal, pozeral na hviezdy a čakal svoj sociálny kontext. Prišiel, onedlho, svietil, „vetil“. Ja som odvetil. Zvyknem vetviť „odvetovanie“ do výrazne komplikovaných slovných celkov. Žánrovo sa dajú pokryť slovom – keca. Fekálne historky. Príbehy na vyzdví-

• Sme sklamaní, prvý výhľad na rannú oblohu

hnutie ega a zálety do pokusov o intelektuálny humor. Jediné šťastie, že sa naklonená rovina radikalizovala. Stíšila prebytočnosť. Žlté nočné pehy náš špehovali skoro celú cestu a na horizonte plynule splývali s pouličným osvetlením. Vizualne som sa zacyklil. Zachránilo ma len to, že bolo nutné sledovať cestu. Jej hrby spontánne presúvali oči na úroveň zemitej reality. Posledné rázcestie. Posledná možnosť zrýchliť natoľko, aby sa mi ozaj nepodarilo vidieť viac, než obrys mojej „oblúbenej“ hory. Bandáž prejavuje znaky kvality. Som retardovaný. Tempom. Vietor pritvrdzuje svoje praktiky, asi nám chce kompenzovať teplo, ktoré podporovalo potné žľazy nejedného človeka niekde v liptovskej doline. Už len pár krokov... Celkom fádne, ale hlavne... že je zima. Žiadna zmienka po slnku, len o čosi svetlejší horizont. Nieкто povedal, že slnko pravidelne vychádza, preto veríme a vyčkávame. Asi po hodine špecifickej túžby meníme taktiku. Jemne trasľavo zahrievame svaly. Vyzerá to ako rituálny tanec na privolanie dažďa. Naozaj, takmer sa podarilo, ale voda bola jemnejšia. Stačí náznak, povedala si, rozvila svoje predispozície, ukázala schopnosti a pripravila nám nádherný, nezabudnuteľný východ hmly. Boli sme jej neskutočne vďační. Východy a západy sú ozaj trápne, „zasaznovadookola“ tie isté fotky. Ale hmľa, to je vec! Hustá, riedka, mliečna, chladivá, osviežujúca, hmľa pre blúdenie, hmľa pre hanblivých, červenkastá... Oddnes milujeme hmľu.

Odchádzame! Hmlistá čiapka pripomínajúca exkrement svedomito zahaluje kontúry gýča aj naďalej. Sme sklamaní, prvý výhľad na rannú oblohu. Vyťahujeme fotoaparáty a obligatórne snímame palivo pre sociálne siete. Dopyt je vysoký, musíme. Kamzíky nám naschvál skáču do cesty, dnes sa chce „otagovať“ každý. Pustili nás. Vychutnávame zostup. Vychutnávajú si ho palice, kolenná, bandáže aj hmľa. Konečne môže ustúpiť, veď už sme dole, oddýchne si v nejakom svojvoľnom skupenstve a poteší ďalších turistov. Dole som si uvedomil, že milujem Tatry, sú tak akurát, keby boli o čosi vyššie, už by ma naozaj...
Václav Papež